

Chương IV
ĐẠI VIỆT THỜI LÊ SƠ
(THẾ KỈ XV - ĐẦU THẾ KỈ XVI)

Bài 18

**CUỘC KHÁNG CHIẾN CỦA NHÀ HỒ VÀ PHONG TRÀO
KHỞI NGHĨA CHỐNG QUÂN MINH ĐẦU THẾ KỈ XV**
(1 tiết)

I. Mục tiêu bài học

1. Về kiến thức

Giúp HS nắm được :

– Những nét chính về cuộc xâm lược của quân Minh và sự thất bại nhanh chóng của nhà Hồ, mà nguyên nhân thất bại là do đường lối sai lầm, không dựa vào nhân dân.

– Chính sách đô hộ tàn bạo của nhà Minh và các cuộc khởi nghĩa chống quân Minh đầu thế kỉ XV.

2. Về tư tưởng

Nâng cao cho HS lòng căm thù quân xâm lược bạo tàn, niềm tự hào về truyền thống yêu nước, đấu tranh bất khuất của dân tộc.

3. Về kĩ năng

Rèn luyện cho HS kĩ năng sử dụng bản đồ khi học bài, trình bày bài học.

II - Những điều cần lưu ý

Khi giảng mục 1 – *Cuộc xâm lược của quân Minh và sự thất bại của nhà Hồ*, GV trình bày để HS thấy được cuộc kháng chiến của nhà Hồ bị thất bại nhanh chóng và nguyên nhân thất bại là do đường lối chống giặc sai lầm của nhà Hồ, đã không dựa vào nhân dân, không kế thừa được bài học kinh nghiệm quý giá mà trước đó nhà Trần đã thành công trong ba lần kháng chiến chống quân Mông – Nguyên. Thêm vào đó, những hạn chế trong các chính sách cải cách của Hồ Quý Ly làm cho đông đảo quần chúng nhân dân thiếu tin tưởng nên không ủng hộ nhà Hồ trong cuộc kháng chiến chống quân Minh.

Ở mục 2 - *Chính sách cai trị của nhà Minh*, GV cần phân tích làm rõ những âm mưu thâm độc và tội ác tày trời của chế độ thống trị nhà Minh (thể hiện ở chính sách đồng hoá dân tộc và chính sách bóc lột tàn bạo). Trong vòng 20 năm đô hộ nước ta, nhà Minh đã làm cho khủng hoảng xã hội thêm sâu sắc, đất nước bị tàn phá, lạc hậu, nhân dân lâm vào cảnh lầm than, điêu đứng.

Ở mục 3 - *Những cuộc khởi nghĩa của quý tộc nhà Trần*, thông qua giảng nội dung phần này, GV cần cho HS thấy được : cuộc kháng chiến của nhà Hồ và phong trào khởi nghĩa chống quân Minh đầu thế kỉ XV đã nổ ra ngay từ khi quân Minh đặt ách thống trị ở Đại Việt. Các cuộc khởi nghĩa diễn ra khá liên tục, mạnh mẽ nhưng đều bị thất bại do thiếu đường lối đánh giặc đúng đắn, do mâu thuẫn trong nội bộ những người lãnh đạo (khởi nghĩa Trần Ngỗi).

III - Thiết bị, tài liệu cần cho bài học

Lược đồ các cuộc khởi nghĩa đầu thế kỉ XV

IV - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Giới thiệu bài mới

GV có thể tham khảo đoạn mở bài sau : Cuối năm 1406, lấy cớ nhà Hồ cướp ngôi nhà Trần, nhưng thực chất là để cướp nước ta, nhà Minh đã huy động hàng chục vạn quân tràn vào xâm lược Đại Việt. Nhân dân Đại Việt đã chiến đấu ra sao, chúng ta hãy tìm hiểu vấn đề này ở bài học hôm nay - "Cuộc kháng chiến của nhà Hồ và phong trào khởi nghĩa chống quân Minh đầu thế kỉ XV".

2. Dạy và học bài mới

GV trình bày khái quát những nội dung chính của mục 1 – *Cuộc xâm lược của quân Minh và sự thất bại của nhà Hồ* và nêu câu hỏi trong SGK để HS trả lời. Về câu hỏi thứ nhất, GV hướng dẫn HS khẳng định rằng : Không phải vì nhà Hồ cướp ngôi nhà Trần mà quân Minh vào nước ta để giúp nhà Trần khôi phục lại ngai vàng, đó chỉ là việc mượn cớ để thực hiện âm mưu xâm chiếm và đô hộ nước ta. Về câu hỏi thứ hai, GV cần cho HS thấy rõ : Nhà Hồ bị thất bại nhanh chóng trong cuộc kháng chiến là do đường lối đánh giặc sai lầm và do không đoàn kết được toàn dân đánh giặc (kiến thức này không có trong SGK).

GV giảng mục 2 - *Chính sách cai trị của nhà Minh* theo nội dung SGK. Ở mục này, GV nhấn mạnh những tội ác của chính sách thống trị nhà Minh đối với nhân dân ta và yêu cầu một HS đọc đoạn chữ in nghiêng trong SGK để minh họa. Sau đó, dựa vào câu hỏi ở cuối mục 2, GV gợi ý để HS nêu nhận xét

về chính sách thống trị tàn bạo, thâm độc của nhà Minh đối với nhân dân, đất nước Đại Việt bấy giờ.

Chuyển sang *mục 3 – Những cuộc khởi nghĩa của quý tộc nhà Trần*, GV nêu rõ chế độ thống trị tàn bạo của nhà Minh không tiêu diệt được tinh thần đấu tranh giải phóng dân tộc của nhân dân ta bấy giờ, ngược lại, càng làm cho cuộc đấu tranh thêm mạnh mẽ. Ở mục này, GV không cần trình bày chi tiết diễn biến các cuộc khởi nghĩa, mà chỉ giới thiệu tóm tắt để HS thấy được tính liên tục, mạnh mẽ của phong trào đấu tranh của nhân dân ta và nêu nguyên nhân thất bại của phong trào này để chuyển tiếp sang bài mới – *Cuộc khởi nghĩa Lam Sơn*.

Nếu còn thời gian, GV gọi một HS lên bảng, sử dụng bản đồ và trình bày vắn tắt diễn biến các cuộc khởi nghĩa để củng cố bài học.

3. Gợi ý trả lời câu hỏi kiểm tra cuối bài

– Về *câu hỏi 1*, GV gợi ý cho HS thấy được sự khác nhau căn bản của hai cuộc kháng chiến thời Trần và thời Hồ. Cuộc kháng chiến chống Mông – Nguyên của nhà Trần được tiến hành theo đường lối dựa vào nhân dân để đánh giặc, lấy "đoàn binh thẳng trường trận", vừa đánh cản giặc vừa rút lui để bảo toàn lực lượng; đoàn kết toàn dân, phối hợp, huy động toàn dân cùng các lực lượng để đánh giặc, chủ động, phát huy chỗ mạnh của quân dân ta, khai thác chỗ yếu của kẻ thù, buộc giặc phải đánh theo cách đánh của ta. Còn kháng chiến chống quân Minh của nhà Hồ lại không dựa vào dân, không đoàn kết được toàn dân mà chiến đấu đơn độc.

– Về *câu hỏi 2*, có ba nội dung cần làm rõ: *nguyên nhân bùng nổ* các cuộc khởi nghĩa đầu thế kỉ XV là do chính sách thống trị và bóc lột tàn bạo của quân Minh; *đặc điểm của các cuộc khởi nghĩa* là nổ ra sớm, khá liên tục, mạnh mẽ nhưng thiếu sự phối hợp. Nguyên nhân thất bại là do thiếu sự liên kết, chưa tạo nên một phong trào chung, nội bộ những người lãnh đạo có mâu thuẫn (khởi nghĩa Trần Ngỗi).

V - Tài liệu tham khảo

(Về Phong trào kháng chiến chống quân Minh và nguyên nhân thất bại của phong trào)

"Bấy giờ hào kiệt khắp nơi nghe tin đều hưởng ứng (cuộc khởi nghĩa của Trần Quý Khoáng). Người Thanh Hoá là Đồng Mặc, hiệu là *Lỗ Lược tướng quân*, đánh giết bọn giặc không kể xiết. Nguyễn Ngân Hà tuy không bằng Mặc, nhưng cũng là người trội hơn trong đám hào kiệt. Người Thanh Oai là Lê Nhị giết cha con đô ti Lư Vượng, lại chiếm cứ Từ Liêm, người Minh sợ hãi. Người huyện

Thanh Đàm là Lê Khang, người phủ Trường Yên (Nam Định) là Đỗ Cối, Nguyễn Huệ cũng đem quân chống giặc. Chỉ vì hiệu lệnh bất nhất, quân không có chỉ huy chung, nên sau đều tan vỡ cả".

(Dẫn theo *Đại Việt sử ký toàn thư*, Tập II, Sdd, tr.240)